

Gemeenschappelijk Landbouwbeleid 2021-2027

De visie van Rabobank



Rabobank

Position Paper

I. Tussenbalans GLB-ronde 2014-2020

- Binnen de melkveehouderij zijn inkomenstoelagen voor de intensieve melkveehouders fors verlaagd. Het financieringsbeleid van de Rabobank hield al sinds 2013 rekening met een teruggang en structurele probleemsituaties als gevolg van de lagere inkomenssteun hebben zich dan ook niet voorgedaan. Daarnaast hebben zuivelverwerkers (m.n. RFC) ervoor gezorgd dat de gemiddelde melkprijs van afgelopen jaren op een hoger niveau is gekomen. Hierdoor zijn melkveehouders minder afhankelijk van inkomenstoelagen.
- Voor de akkerbouw geldt het omgekeerde. De intensievere akkerbouwers, met pootaardappelen, uien, bloembollen e.d. ontvingen voorheen geen toelagen, tegenwoordig wel. De extensievere akkerbouwers, bijvoorbeeld graantelers in Oost-Groningen, zagen hun toelagen dalen als gevolg van de hervormingen.
- Zetmeelaardappeltelers zagen hun toelagen afnemen van 600-800 euro per hectare naar 380 euro per hectare. Daar stond tegenover dat de opbrengst van zetmeelaardappelen verdubbelde van 4,5 cent per kg naar 9 cent waardoor de telers hun inkomsten per saldo zagen stijgen. Dit is de verdienste van de industrie die goed geanticipeerd heeft op de veranderende markt.
- De sterke teruggang in directe inkomenssteun bij kalverhouders is gecompenseerd door een lagere prijs voor nuchtere kalveren, waardoor het inkomen van de kalverhouder weinig is veranderd. Maar ook goede prestaties van integraties waardoor hogere contractprijzen zijn gerealiseerd. Melkveehouders hebben mede de rekening betaald in de vorm van lagere opbrengstprijzen voor nuchtere kalveren.

Meer ruimte voor nationale invulling GLB

Met de laatste hervorming van het GLB in 2014 is de ruimte voor lidstaten om land-specifieke maatregelen te treffen, toegenomen. Dit doet zich onder andere voor bij de vergroeningseisen die per land verschillen en bij gekoppelde betalingen. De algemene ontwikkeling in EU-beleid is dat deze trend doorzet. Dit biedt extra kansen om de door Rabobank onderschreven nieuwe visie van het Nederlandse kabinet te helpen realiseren om koploper in kringlooplandbouw te worden (nota 'Landbouw, Natuur en Voedsel: waardevol en verbonden'). Het is belangrijk om te focussen op het ondersteunen van ontwikkelingen die optimaal bijdragen aan dit doel in de zeer specifieke Nederlandse agrarische situatie. Een goede afstemming met het uit te werken Nederlandse overheidsbeleid om te komen tot succesvolle natuur inclusieve kringlooplandbouw is vereist.

Grondprijs

Ondernemers in de land- en tuinbouw beoordelen investeringsbeslissingen voornamelijk op de invloed op kostprijs en opbrengstprijs. Kasstromen uit inkomenssteun beschouwen zij als 'bijzondere baten' en deze dienen daardoor niet als structurele financieringsbron

voor langjarige activa. De constante aanpassingen van het beleid in de afgelopen jaren heeft ondernemers hierin gesterkt.

Theoretisch gezien kan de stijging van de grondprijs in de akkerbouw voor een deel worden toegeschreven aan het invoeren van de flat rate inkomenstoelage. Telers van gewassen zoals consumptie- en pootaardappelen, uien en peen ontvangen sinds de laatste hervorming ook de hectaretoelage. Uitgaande van een gemiddelde rente van 3% en een toeslag van 300 euro per hectare kan een akkerbouwer nu EUR 10.000 meer per hectare betalen voor aankoop, tegen dezelfde financiële lasten als voor de hervorming. De inkomenssteun kan in theorie ook een-op-een bijdragen aan hogere pachtprizen. Echter, in de praktijk zijn beide effecten maar beperkt aan de orde, vanwege het 'bijzondere bate' karakter van de inkomenstoelage. Indien inkomenstoelagen een meer permanent karakter krijgen, zal het 'bijzondere bate' karakter afnemen en zijn dergelijke effecten wel te verwachten.

Inkomen

De directe inkomenssteun is een belangrijk onderdeel van de cashflow van een boerenbedrijf. In de melkveehouderij en akkerbouw bedraagt de bedrijfstoelage 6-7% van de omzet en schommelde tussen 47 en 83% van het bedrijfsresultaat (voor belasting) in 2015.

Bedragen per bedrijf in 2015	Omzet (EUR 1.000)	Bedrijfsresultaat (EUR 1.000)	Toelage (EUR 1.000)	Toelage in % omzet	Toelage in % bedrijfsresultaat
Melkvee	415	32	26	6%	83%
Akkerbouw	750	105	49	7%	47%

Bron: Rabobank ATR

II. Vooruitkijkend naar de volgende hervorming

Om het toekomstperspectief van de Nederlandse land- en tuinbouw zeker te stellen is in de ogen van Rabobank een verduurzaming van de productie nodig, in combinatie met een verdere verhoging van de productiviteit en kwaliteit om de concurrentiepositie te behouden dan wel te verstevigen in het steeds internationalere speelveld.

Dit levert de volgende aandachtspunten op voor overheidsbeleid:

1. Primaire ondernemers moeten hun bedrijf met zo weinig mogelijk belemmeringen kunnen aanpassen en ontwikkelen om in te kunnen spelen op veranderingen in de vraag, op het beschikbaar komen van nieuwe technologieën en op nieuwe inzichten in duurzamere productiemethodes etc.
2. Innovatie speelt daarbij een centrale rol, gericht op verhoging van productiviteit, kwaliteit en duurzaamheid. Met name in het dure Nederland is innovatie noodzakelijk om internationaal concurrerend te blijven. Onderdeel van de innovatie zal zijn dat ondernemers veel meer zullen gaan meten en daardoor beter geïnformeerde beslissingen gaan nemen. Vooral de kwaliteit van de productiefactor grond zal daardoor beter inzichtelijk worden en meer aandacht (moeten) krijgen. Bijvoorbeeld het binden van CO₂, via het vergroten van het organische stofgehalte in de bodem of het vergroten van de biodiversiteit in de bodem om de bodemvruchtbaarheid te verhogen.
3. De verduurzaming van de landbouw vergt meer aandacht voor de verwevenheid van de land- en tuinbouw met haar fysieke omgeving (landschappelijke elementen) en de kringlopen waarin zij participeert. Het streven naar behoud en herstel van biodiversiteit is een gezamenlijke ambitie. Om maatschappelijk

gewenste functies van de land- en tuinbouw, die in de markt geen economische waarde opleveren (bijvoorbeeld houtwallen, leefomgeving voor insecten en wilde planten en dieren) in stand te houden en/of te stimuleren dienen deze diensten met publieke financiële middelen vergoed te worden. Ook daar waar ondernemers te maken hebben met natuurlijke handicaps, is een ondersteuning op zijn plaats. Vooral wanneer afspraken rondom natuurbeheer, waterstanden, enz. impact hebben op de betrokken onderneming.

4. De totstandkoming van een eerlijke prijs voor alle spelers in de keten is een randvoorwaarde voor investering in innovatie en verduurzaming. In de huidige machtsverhoudingen in de markt is dit onvoldoende geborgd. Daarnaast moeten de externe kosten beter verwerkt worden in de prijs van producten.
5. Om risico's beheersbaar te houden zal de behoefte onder ondernemers aan risicomanagement instrumenten toenemen. Redenen zijn een voortgaande specialisatie per bedrijf, een verdere scheiding tussen exploitatie en eigendom van grond waardoor financiële buffers eerder af- dan toenemen, prijsvolatiliteit die toeneemt en grotere schommelingen in de opbrengst per hectare als gevolg van toenemende klimaatrisico's.
6. Schaalvergroting in de land- en tuinbouw zal ook nodig blijven, om zeker te stellen dat ondernemers met een maatschappelijk geaccepteerde productiewijze een volledig inkomen uit hun bedrijf kunnen blijven realiseren. Dit vergt een voldoende liquide grondmarkt.
7. De drempel voor bedrijfsovername wordt steeds hoger als gevolg van de groeiende bedrijfsomvang en stijgende prijzen van activa (o.a. grond, gebouwen, productierechten). Dit treft vooral jonge startende ondernemers.
8. Tegelijk is het belangrijk dat Nederlandse ondernemers onder dezelfde voorwaarden en met dezelfde steun kunnen concurreren als buitenlandse concurrenten. De Europese interne markt en een uniforme systematiek van inkomenssteun die dit gelijke speelveld zo goed mogelijk verzekeren zijn daarom van levensbelang voor de Nederlandse land- en tuinbouw. Belangrijk daarbij is dat ondernemers niet bij voorbaat worden uitgesloten van steun, maar met een redelijke inspanning in aanmerking kunnen komen.

III Aanbevelingen

Vertalen we bovenstaande naar het gemeenschappelijke landbouwbeleid (GLB) voor de periode 2021-2027, dan komen we tot de volgende vier aanbevelingen:

1. **Koppel steun aan targets en niet aan assets.** Het beleid dient ondernemers te stimuleren om te bewegen in de hierboven geschetste gewenste richting. Concreet betekent dit dat het koppelen van steun aan het doen of nalaten van activiteiten de voorkeur heeft boven het koppelen van steun aan productiemiddelen (bijvoorbeeld grond). Koppeling van steun aan productiemiddelen leidt tot hogere kosten van die productiemiddelen en werkt daarmee als belemmering voor bedrijfsontwikkeling. Een voorbeeld van hoe dit kan is de ondersteuning van jonge ondernemers die subsidie krijgen gekoppeld aan het doen van investeringen. Een mogelijkheid zou zijn om subsidie te koppelen aan ondernemersplannen, waarin doelen zijn opgenomen t.a.v. bijvoorbeeld innovatie en/of duurzaamheid. Ook initiatieven van vernieuwende (publiek-) private coalities om deze ontwikkeling te stimuleren, zoals Deltaplan Biodiversiteit en Biodiversiteitsmonitor Melkveehouderij, verdienen optimale inpassing in overheidsbeleid.

2. **One goal, verschillende targets.** Het doel (goal) van het GLB is gelijk en dient gelijk te blijven voor de hele EU. Echter, de gewenste concrete prestatie van de ondernemer verschilt per regio en per sector. Daarom is het gewenst om targets te differentiëren naar sector en regio in plaats van dezelfde targets voor heel de EU na te streven. Immers, de Nederlandse land- en tuinbouw wijkt sterk af van het Europees gemiddelde, denk bijvoorbeeld aan de dominantie van de aardappelteelt, veenweidegebieden, glastuinbouw, etc. Thema's die in Nederland bijzondere aandacht verdienen zijn onder andere bodemvruchtbaarheid, biodiversiteit, grondmobiliteit en onderzoek & innovatie voor de Nederlandse context.
3. De toenemende risico's in de land- en tuinbouw vragen om een beleid dat bijdraagt aan een **afvlakking van pieken en dalen en dat de impact van calamiteiten (o.a. klimaat- en prijsrisico's) verzacht**. Een deel van de publieke middelen zou ingezet moeten worden voor instrumenten, zoals inkomensverzekeringen, instrumenten voor het afdekken van prijsrisico's en gewas- en vee verzekeringen.
4. Het beleid dient **voorspelbaar** te zijn en er moet een goede balans zijn tussen nieuwe maatregelen en gerichte ondersteuning om ondernemers de kans te geven zich aan te passen aan nieuwe beleidsprioriteiten. In melkvee en akkerbouw zijn omzetten laag en kapitaalsintensiteit is groot waardoor aanpassingsvermogen op korte termijn beperkt is.

Rabobank Nederland
Bas Rüter, directeur Duurzaamheid
T: 030-2167051
bas.rüter@rabobank.nl

Walter Annard, hoofd Public Affairs
M: +31 (06) 22975813
walter.annard@rabobank.nl